

Linköpings universitet - Institutionen för beteendevetenskap och lärande
Grundlärarprogrammet - Examensarbete 1, inom Ämnesdidaktik

Samhällsorienterande ämnen

Forskningskonsumtion

LIU-FG1-3-N-G--23/07--SE

Undervisning av religionskunskap i multikulturella klassrum

— utmaningar och förtjänster

Ester Agsjö och Ebba Collin

Handledare: Johanna Frejd

Linköpings universitet
SE - 581 83 Linköping, Sweden
013 - 28 00 00, www.liu.se

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	2
1.1 Teoretiska begrepp.....	4
1.2 Syfte och frågeställningar.....	5
2. Metod.....	6
2.1 Insamlingsmetod och materialurval.....	6
2.1.1 ERIC.....	6
2.1.2 Taylor & Francis.....	7
2.1.3 Unisearch.....	8
2.2 Insamlat vetenskapligt material.....	9
2.2.1 Tabell 1.....	9
2.3 Analysmetod.....	13
3. Analys.....	14
3.1 Utmaningar.....	14
3.1.1 Hur behandlar styrdokumentet begreppet multikulturella elever?.....	14
3.1.2 Lärares kunskaper kring mångkultur.....	15
3.1.3 Mångkulturella skolors dåliga rykte.....	15
3.1.4 Kulturkrockar och delade åsikter.....	16
3.2 Förtjänster.....	18
3.2.1 Förtjänst 1 - Betydelsefull undervisning tack vare varierande erfarenheter.....	18
4. Diskussion.....	20
4.1 Frånvaron av förtjänster.....	20
4.2 Stereotypa fördomar.....	20
4.3 Pedagogiska implikationer.....	22
4.4 Avslutande reflektioner.....	23
4.5 Metoddiskussion.....	23
5. Referenser.....	24
5.1 Artiklar.....	24
5.2 Litteratur.....	25
5.3 Styrdokument.....	26
5.4 Elektroniska källor.....	26

1. Inledning

Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Skolan är en social och kulturell mötesplats som både har en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som verkar där (Skolverket 2022 s. 5-6).

Detta citat kommer från första kapitlet i läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022 (Lgr 22) som fördjupar sig i skolans värdegrund och uppdrag.

I syftestexten till religionskunskap i Lgr 22 står det att kunskaper kring religioner och andra människors livsåskådningar är väsentligt för att människor ska kunna utveckla förståelse och medmänsklighet för andra (Skolverket 2022). Lärare har en skyldighet att i religionsundervisningen låta eleverna reflektera och samtala om normer och regler i sina livsmiljöer, dessa kan innefatta både skolan och hemmiljön (Skolverket 2022). Fram till 1960-talet undervisades eleverna på de svenska skolorna inom kristendomskunskap. Skolämnet byttes sedan ut mot religionskunskap, vilket gav utrymme till lärande kring ytterligare religioner och livsåskådningar (Roth, 1998). Under de senaste åren har antalet elever med invandrarbakgrund ökat i skolan, och med det har även elever med andra religiösa bakgrunder blivit fler (Boo m fl, 2017).

Det är vanligt att värderingskonflikter utspelar sig inom elevers skolmiljö (Roth, 1998). Detta på grund av att skolan i många fall är den miljö där barn möter andra människor från olika kulturer och religioner. Fördelen med att skolan är en plats med en bred mångkulturalitet är att eleverna också får en chans att utveckla en större förståelse och respekt för varandras olikheter. Skolan är därför särskild betydelsefull för barn när det kommer till attitydpåverkan, socialisation och kunskapsförmedling gällande mångkulturalism. Roth (1998) fortsätter att förtydliga att en mångkulturell undervisning ska ge utrymme för flera olika kulturer i samhället. Undervisningen ska leda till en förståelse hos eleverna att flertal olika grupper tillhör och är en viktig del av vår gemenskap. Samhällsorienterade ämnen står ofta i fokus för den mångkulturella debatten, ett av de ämnesområdena är religionskunskap. Anledningen till detta är att religionsämnet behandlar människans sociala och kulturella förhållande vilket ofta innefattar skilda tankar och tolkningar beroende på människans olika kulturella perspektiv.

Begreppet interkulturell kompetens används ofta i pedagogiska sammanhang. Det betyder att eleverna ska ha en förstående inställning till olika kulturer i varierande miljöer. Det är betydande för lärare i dagens samhälle att ha kännedom kring interkulturella pedagogiska perspektiv gällande mötet av olika kulturer i skolan. Det är även väsentligt att lärare utökar sin kompetens angående undervisning i religion utifrån kulturella perspektiv. I dagens läroplaner förekommer dock inte begreppet interkulturell kompetens (Lorentz & Bergstedt, 2016). En central del av lärarens uppdrag är att kunna hantera elevernas olika kunskaper och förmågor. Undervisningen i klassrummet påverkas av elevernas olika kulturer och religioner. Eleverna med utländsk bakgrund som vi nämnde tidigare kan ha erfarenheter av en helt annan skolgång alternativt ingen skolgång alls. Det kan visas i vilka kunskaper de besitter och vad de har för syn på skola och lärande. En fördel med att ha en kulturell mångfald i sitt klassrum är att en stor del av kunskapen som eleverna ska utveckla är att kunna se olika perspektiv och sätt att tänka. Därför är elever med varierande kulturer en tillgång i undervisningen (Boo m fl, 2017).

Vi har under våra egna grundskoleår inte upplevt den ökade mångfalden i klassrummen. Båda två undervisades i skolor med medel till hög socioekonomisk status där majoriteten av eleverna hade en normkultur. Våra lågstadielklasser innehöll max 1-2 elever som var första eller andra generationens invandrare. På våra verksamhetsförlagda utbildningar och vikariat under vår universitetsutbildning har vi sett en tydlig utveckling med en bredare mångfald där fler kulturer syns i klassrummen. Boo m fl (2017) påpekar påverkan av elevers olika kulturella identiteter i klassrummen samt att mångkulturella klasser borde ses som en tillgång i skolan. Samtidigt som Lorentz och Bergstedt (2016) skriver att lärare behöver utöka sin förmåga kring religionskunskapsundervisning utifrån elevers olika kulturella och religiösa åsikter. I skolan ska elever undervisas kring människors varierande livsåskådningar för att utveckla en förståelse och medmänsklighet hos eleverna och i sin tur hjälpa dem fostras till goda medborgare (Skolverket, 2022). Trots det är det fortfarande vanligt att värderingskonflikter utspelar sig i skolan på grund av mångfalden (Roth, 1998). Mångkulturella klassrum kommer med både möjligheter och utmaningar. Med kunskap kring vilka utmaningar och förtjänster som kommer med multikulturella klassrum tror vi att lärare kan utveckla bättre didaktiska kunskaper de kan använda för en god religionskunskapsundervisning. Vi anser oss inte ha tolkningsföreträde gällande ämnet mångfald eftersom vi alltid tillhört normen. Därav vill vi undersöka och utbilda oss själva

kring utmaningar och förtjänster gällande religionsundervisning i mångkulturella klassrum så att det kan gynna oss och kommande elever i vår framtida yrkesroll.

1.1 Teoretiska begrepp

Nedan presenterar vi ett antal teoretiska begrepp som är återkommande i vår litteraturstudie.

Begreppen är presenterade utifrån hur de används i studien.

- Mångkulturalitet: En plats eller tillfälle där människor med olika kulturer och/eller etniciteter samlas (Boo m fl, 2017).
- Interkulturellt lärande: En lärandeprocess som ger individen kunskaper och redskap kring kulturella skillnader och att samexistera i ett demokratiskt och mångkulturellt samhälle (Nationalencyklopedin, u. å).
- Världsbild: Individers olika syn på världen (Nationalencyklopedin, u. å).
- Sekularisering: Religionen förlorar betydelse hos människan och samhället (Nationalencyklopedin, u. å).

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med vår litteraturstudie är att öka kunskapen kring vad svensk och internationell forskning säger om utmaningar och förtjänster för lärare att undervisa ämnet religion i en mångkulturell klass. För att tydliggöra syfte och problemformulering använder vi oss av följande frågeställningar i vår litteraturstudie:

- Vilka utmaningar och förtjänster beskrivs av lärare och pedagoger kring religionsundervisning i mångkulturella klassrum?
- Hur kan elever gynnas av religionsundervisning i klass med flera olika religiösa åsikter och livsåskådningar?

2. Metod

2.1 Insamlingsmetod och materialurval

Denna uppsats är en systematisk litteraturstudie, det innebär att vi har efterforskat, undersökt och sammanställt litteraturen utifrån olika grupperingar (Eriksson Barajas m fl, 2013). Enligt Torgerson (2003, refererad i Eriksson Barajas m fl, 2013) bör en systematisk litteraturstudie lägga fokus på forskning som är gjord nyligen, därför har vi säkerställt att de artiklar vi hittat är skrivna under de senaste tio åren, detta för att forskningen ska vara så relevant och aktuell som möjligt (Torgerson 2003, refererad i Eriksson Barajas m fl, 2013). Efter att vi valt ut artiklar och läst igenom sammanfattning och diskussion, lade vi in dem i en tabell (se tabell 1). Vi valde att lägga till ord för gruppering, exempelvis "läraryperspektiv" och "utmaningar", för att underlätta för vår undersökning och analys. Genom grupperingarna kan vi titta i tabellen och på så sätt enklare hitta information och området vi letade efter. För att samla in material har vi genomfört databassökningar i databaserna ERIC, Taylor & Francis och Unisearch, dessa har vi fått tillgång till via biblioteket på Linköpings Universitet. När vi gjorde våra sökningar med hjälp av sökord klickade vi även i att endast visa peer reviewed texter.

Alla artiklar vi använt oss av har vi dubbelkollat i Norska listan, vilket är en tjänst som mäter kvantitet och kvalitet på tidskrifter genom att bland annat se till tidskriftens publiceringsvolym. Uppfylls kraven får tidskriften en nivå, om de är publicerade i en vetenskaplig kanal ligger de på nivå 1, om de är publicerade i en inom fältet ledande kanal ligger de på nivå 2. Alla artiklar vi använt oss av har legat på antingen nivå 1 eller 2. Nedan har vi beskrivit mer i detalj hur vi gick tillväga för att få fram de artiklar vi slutligen använde oss av.

2.1.1 ERIC

Vår första sökning gjordes i sökbasen "ERIC". Det första sökord vi använde oss av var "Religious Education". Det gav 13586 träffar så vi insåg att vi behövde specificera våra sökord mer för att få fram artiklar som var relevanta för vår systematiska litteraturstudie. Vi lade då till sökorden "Primary School" + "Multicultural", detta resulterade i fyra artiklar. Efter att ha gått igenom artiklarna beslutade vi oss för att använda oss av en. De vi valde att inte använda oss av var: "*Freedom of Religion - Conscience, Religious Education and the*

Right of Education in The 1961 - 1982 Constitutions of The Republic of Turkey and Their Developmental Tendencies” (Erkilic, 2013), “*1831–2014: an opportunity to get it right this time? Some thoughts on the current debate on patronage and religious education in Irish primary schools*” (O’Toole, 2015) och “*Education in One World*” (Popov m fl 2013). Den första artikeln handlade om historien om rätten till undervisning i Turkiet under 1900-talet, den andra var väldigt specificerad på Irland och den tredje artikeln visade sig vara ett protokoll från en konferens, därav kändes ingen av dem aktuella för oss att granska. Den artikeln vi beslutade oss för att använda var: “*...we don’t bring religion into school’: issues of religious inclusion and social cohesion*” (Keddie m fl, 2018).

2.1.2 Taylor & Francis

Vi använde oss av sökbasen Taylor & Francis till tre olika sökningar. Den första sökningen använde vi oss av sökorden elementary school + "religious students" och fick fram 197 resultat. Då lade vi till ordet “bullying” och fick 13 resultat. När vi slutligen lade till “Sweden” fick vi 2 resultat, varav den ena, *EHPS 2013 Abstracts* (Schmid m fl, 2013), var ett protokoll från ett möte och därför använder vi oss endast av artikeln *Religion and children’s perceptions of bullying in multicultural schools in Estonia, Finland and Sweden* (Schihalejev, 2019).

Andra sökningen på Taylor & Francis använde vi oss först av sökorden "elementary teachers" + “multicultural” och fick fram 655 träffar. Sedan lade vi till “education practices” och fick ner det till 43 träffar. När vi slutligen lade till “beliefs” efter “multicultural” fick vi fram en träff, *Elementary teachers’ beliefs about multicultural education practices* (Aragona-Young, 2018).

Tredje sökningen på Taylor & Francis sökte vi på "religious education" + "intercultural education" + multiculturalism + "relationship between" + secularism + word views + "teacher education" och fick fram 8 träffar. Av dessa valde vi bort fyra; “*Finnish and Turkish Student Teachers’ Views on Virtual Worldview Dialogue*” (Poulter 2020), “*Religions and beliefs in changing times: perspectives of student stakeholders in third-level educational contexts in the Republic of Ireland and Northern Ireland*” (Kieran 2020), “*Issues in the integration of religious education and worldviews education in an intercultural context*” (Bråten 2019) samt *The Routledge international companion to multicultural education* (Banks, 2009). Detta eftersom den första kändes irrelevant till vår forskning, den andra handlade om flyktingar och

nyanlända, den tredje hade forskat på gymnasieelever och den fjärde var en bok som vi inte hade lyckades få tillgång till.

De vi valde att behålla till vår studie är *“The relationship between religious education and intercultural education”*, *“Threats and solutions: multiculturalism, religion and educational policy”*, *“Is worldview education achieved in schools?, A study of Finnish teachers perceptions of worldview education as a component of basic education”* och *“Including or excluding religion and worldviews in schools? Finnish teachers’ and teacher students’ perceptions”*.

2.1.3 Unisearch

På sökbasen Unisearch använde vi oss av sökorden religio* AND education AND Elementary school AND Sweden AND Multicult*. Detta gav fem träffar, och vi kommer använda oss av två av dessa. De vi valt bort är *“School principals’ diversity ideologies in fostering the inclusion of Muslims in Finnish and Swedish schools”*, *“Religionsfag som det muliges kunst eller umulige kompromiser? De Skandinaviske religionsfags udviklinger siden 1990-erne”* och *“Interrogating Childhood and Diaspora Through the Voices of Children in Sweden”*. Dessa valde vi bort för att den första fokuserar på muslimsk integration, den andra var på danska vilket vi inte kan läsa, och den tredje fokuserar på läroplaners utveckling, vilket inte känns relevant för den studie vi gör.

De vi valde att slutligen behålla är *“Essentializing vs. non-essentializing students’ cultural identities: curricular discourses in Finland and Sweden”* och *“A strong commitment: conforming a school identity at one compulsory faith school in a disadvantaged area”*.

2.2 Insamlat vetenskapligt material

I detta avsnitt presenterar vi det material vi fått ut efter vår insamlingsmetod och materialurval.

2.2.1 Tabell 1

En sammanfattning av artiklarnas namn, författare, databas, år för utgivning, de sökord vi använde för att hitta dem samt ord för gruppering av dem.

Titel:	År:	Databas:	Sökord:	Författare:	Gruppering:
'...we don't bring religion into school': issues of religious inclusion and social cohesion	2018	ERIC	"Religious Education" + "Primary School" + "Multicultural"	Amanda Keddie, Jane Wilkinson, Luke Howie & Lucas Walsh	Utmaningar
<i>Religion and children's perceptions of bullying in multicultural schools in Estonia, Finland and Sweden.</i>	2019	Taylor & Francis	"Elementary School" + "Religious Students" + "Bullying" + "Sweden"	Olga Schihalejev, Arniika Kuusisto, Linda Vikdahl & Arto Kallioniemi	Elevperspektiv, Utmaningar
<i>Elementary teachers' beliefs about multicultural education practices.</i>	2018	Taylor & Francis	"Elementary Teachers" + "Multicultural Beliefs" + "Education Practices"	Emily Aragona-Young & Brook E. Sawyer	Lärarperspektiv, Didaktiska metoder
<i>The relationship between religious education and intercultural education</i>	2018	Taylor & Francis	"religious education" + "intercultural education" + multiculturalism + "relationship between" + secularism + word views + "teacher education"	Øystein Lund Johannessen & Geir Skeie	Religionsundervisning, Utmaningar,
<i>Is worldview education achieved in schools?, A study of Finnish teachers perceptions of worldview</i>	2021	Taylor & Francis	"religious education" + "intercultural education" + multiculturalism + "relationship between" +	Jenni Lemettinen, Elina Hirvonen & Martin Ubani	Religionsundervisning, Didaktiska metoder, Lärares perspektiv

<i>education as a component of basic education</i>			secularism + word views + "teacher education"		
<i>Including or excluding religion and worldviews in schools? Finnish teachers' and teacher students' perceptions</i>	2018	Taylor & Francis	"religious education" + "intercultural education" + multiculturalism + "relationship between" + secularism + word views + "teacher education"	Pia-Maria Niemi, Anuleena Kimanen & Arto Kallioniemi	Didaktiska metoder, Lärares perspektiv
<i>Essentializing vs. non-essentializing students' cultural identities: curricular discourses in Finland and Sweden</i>	2017	UniSearch	religio* AND education AND Elementary school AND Sweden AND Multicult*	Harriet Zilliacus, BethAnne Paulsrud & Gunilla Holm	Didaktiska metoder, Religionsundervisning
<i>A strong commitment: conforming a school identity at one compulsory faith school in a disadvantaged area</i>	2016	UniSearch	religio* AND education AND Elementary school AND Sweden AND Multicult*	Johannes Lunneblad, Ylva Odenbring & Anette Hellman	Elevperspektiv, Lärarperspektiv

Emily Aragona-Young & Brook E. Sawyer- *Elementary teachers' beliefs about multicultural education practices*

- Studien är gjord i USA och fokuserar på att fastställa tre punkter: hur lärare definierar kultur, vilka mångkulturella metoder de använder och vilka faktorer hos läraren och i skolan som förknippas med det stöd läraren har för mångkulturella metoder. Resultatet visade att lärarna definierar kultur som ett brett begrepp, men de visade inte ett stort intresse för att implementera mångkulturalitet i klassrummet. Exempel på att använda sig av elevernas olika kulturer är att prata och jämföra högtider eller diskutera olika kulturers mat. Hur lärarna definierade begreppet förknippades även med vilken skola de valde att jobba på.

Amanda Keddie, Jane Wilkinson, Luke Howie, Lucas Walsh- *'...we don't bring religion into school': issues of religious inclusion and social cohesion*

- Studien undersöker tillvägagångssätt för religiös och kulturell inkludering i statligt finansierad förortsskola i Australien. Studien lyfter fram de spänningar och

svårigheter som kan uppstå i en skola när de ska göra ansträngningar till att vara mer inkluderande.

Jenni Lemettinen, Elina Hirvonen & Martin Ubani- *Is worldview education achieved in schools?, A study of Finnish teachers' perceptions of worldview.*

- Studien utfördes i Finland med fokus på lärares uppfattningar kring vikten av världsbild utbildning i skolan. Forskningen undersökte lärares erfarenheter kring världsåskådning undervisning samt vart undervisningen kring ämnet sker. Författarna diskuterar lärarnas olika sätt att undervisa kring begreppet världsbild, allt från stereotypiska lektioner till särskilda festligheter i skolan.

Øystein Lund Johannessen & Geir Skeie- *The relationship between religious education and intercultural education.*

- Forskarna har valt att granska vilka utmaningar det finns att undervisa religionskunskap i samband med den ökade mångfalden i skolor. Författarna påpekar att religionskunskap kan vara det ämne där sociokulturella skillnader kan sticka ut i klassrummet. Artikeln påpekar flera utmaningar som religionskunskapslärare kan stöta på under undervisningen i en mångkulturell klass, samt förslag på lösningar i praktiken.

Johannes Lunneblad, Ylva Odenbring & Anette Hellman- *A strong commitment: conforming a school identity at one compulsory faith school in a disadvantaged area.*

- I denna studie ligger fokus på hur pedagoger och elever skapar en känsla av tillhörighet i skolan. Forskningen genomfördes på en kristen friskola med elever mellan åldrarna 6-16 år. Resultaten visar hur mångfald och mångkulturalitet tonas ner vid skolans marknadsföring samt hur skolan försöker undvika att kategoriseras som en "invandrarskola".

Pia-Maria Niemi, Anuleena Kimanen & Arto Kallioniemi- *Including or excluding religion and worldviews in schools? Finnish teachers' and teacher students' perceptions.*

- Forskningen genomfördes för att undersöka hur skolor pendlar mellan kraven från sekulariseringen och den ökade mångfalden i Europa. Studien undersökte lärares och lärarstudenter i Finlands uppfattningar kring representationer av religioner i skolan utifrån ett inkluderande perspektiv. Studien visade att lärare har olika syn på

interreligösitet men majoriteten stod bakom att uppmärksamma olika traditioner och religioner i skolan.

Olga Schihalejev, Arniika Kuusisto, Linda Vikdahl & Arto Kallioniemi- *Religion and children's perceptions of bullying in multicultural schools in Estonia, Finland and Sweden.*

- Denna artikel utforskar orsakerna till mobbning och utanförskap i mångkulturella skolor från barnens perspektiv. Grunden till forskning är data som har samlats in i Estland, Finland och Sverige. Elever mellan åldrarna 9-16 år har fått svara på enkäter och deltagit i längre och mer ingående intervjuer. Forskarna kom fram till att elever som har migrationsbakgrund, som talar ett annat språk eller har en religiös tro tenderar att bli mer utsatta för mobbning i skolan.

Harriet Zilliacus, BethAnne Paulsrud & Gunilla Holm- *Essentializing vs. non-essentializing students' cultural identities: curricular discourses in Finland and Sweden*

- Artikeln undersöker hur elevers kulturella identiteter diskuteras i de svenska och finska läroplanerna. Syftet med studien är att belysa mångfaldsdiskussionen som råder inom nordisk utbildningspolitik. Resultatet av studien visade att, trots gemensamt stöd för jämlikhet och en jämlik utbildning, har Sverige och Finland olika sätt att diskutera kulturell identitet i sina läroplaner. Finland menar att varje elev är en mångkulturell elev, medan Sverige saknar en tydlig diskussion och hanterar det istället genom att undvika begrepp som "kulturell" och "mångkulturell identitet".

2.3 Analysmetod

För att analysera artiklarna till vårt arbete har vi genomfört en innehållsanalys, då detta lämpade sig bäst till den forskning vi utfört. Eriksson Barajas m fl. (2013) beskriver grunden i innehållsanalys som ett arbetssätt där den data som samlats in sorteras i olika steg, för att enkelt kunna hitta olika mönster och teman i de texter som analyseras. Vi gick igenom artiklarna systematiskt genom att vi först läste abstract, detta för att få en inblick på helheten på artikeln. Efter att vi läst abstract beslutade vi oss för om artikeln kunde vara relevant för vår litteraturstudie eller inte. När vi beslutade oss för att vi kunde använda oss av en artikel lade vi in den i en tabell. Vi hade samlat på oss 20 artiklar som vi fann intressanta utifrån våra frågeställningar och ämnen. Vi läste igenom dessa artiklar med fokus på resultatet och

började ta bort artiklar vi ej fann användbara. Efter denna sällning hade vi 9 artiklar - dessa är artiklarna som presenteras i Tabell 1.

På artiklarna vi ville behålla skrev vi en kort sammanfattning, se avsnitt 2.2.2. I sammanfattningen skrev vi om vad forskarna hade undersökt, vissa metoder och somliga resultat. Sammanfattningarna har vi använt oss av i efterhand för att effektivisera analysdelen och på ett systematiskt sätt kunna hitta resultat och fakta (Eriksson Barajas m fl, 2013). Efter sammanfattningen började vi gå igenom och granska artiklarna en för en och mer ingående. Vi tog en artikel i taget och läste hela från början till slut. Under tiden vi läste artiklarna markerade vi meningar och/eller ord som kändes användbara utifrån vår frågeställning. Exempel på ord vi tog ut är "*Curriculum*", "*Multicultural student*", "*Worldview*" och "*Religious education*". Vi grupperade även artiklarna för att kunna få en tydlig överblick kring vilka mindre områden som behandlas. Dessa grupperingar blev våra slutgiltiga teman. De teman vi tog fram var: "*Utmaningar*", "*Elevperspektiv*", "*Lärarperspektiv*", "*Religionsundervisning*" och "*Didaktiska metoder*". Vissa av artiklarna passade in på flera av våra teman och andra passade bara in på en. Vi kom fram till våra teman genom att vi försökte hitta en röd tråd i artiklarna och ett samband. Dessa teman är grunden till vår analys.

3. Analys

I resultatet nedan kommer vi sammanställa analysen av de utvalda artiklarna som vi tidigare presenterat. Vi har utgått från våra frågeställningar under granskningen och kommer i avsnitt 4 koppla resultaten från analysen i relation till pedagogiska implikationer för religionskunskapslärare. I vår analys har vi delat upp texten i två teman: "Utmaningar" och "Förtjänster". Där har vi sammanställt de mest återkommande påståendena gällande utmaningar och förtjänster i att undervisa i mångkulturella klassrum av forskarna, lärarna och eleverna som har deltagit i de olika studierna.

3.1 Utmaningar

3.1.1 Hur behandlar styrdokumentet begreppet multikulturella elever?

I diskussionen kring mångkulturell utbildning skiftas fokus numera från integration och interaktion mellan kulturer till jämlikhet i samhället som stort. Detta är en utveckling från individuella åsikter och kunskap till en större förståelse för flera kulturer och hur kulturell identitet framkommer och kan utvecklas. Utvecklingen handlar om att arbeta sig bort från tankesättet "vi och dom" (Zilliacus m fl, 2017). Sverige och andra europeiska länder, exempelvis Finland, har under en längre period visat stöd för jämlikhet och jämställdhet inom utbildning. Trots det gemensamma stödet i de europeiska länderna skiljer sig styrdokumentet åt när det talas om mångkulturalitet. Sverige saknar ett tydligt resonemang i styrdokumentet kring kulturell identitet. Jämförelsevis diskuteras begreppet mycket i det finska styrdokumentet. Sverige har en större immigration och bredare mångkulturalitet än Finland. Sveriges läroplan och styrdokument hanterar utmanande begrepp som "kulturell" och "mångkulturell" genom att undvika dem (Zilliacus m fl, 2017).

Sveriges läroplan varken hänvisar till multikulturella elever eller påvisar närvaron av elevernas kulturella identiteter. I skolvärlden beskrivs den "mångkulturella studenten" som en elev med flera kulturella identiteter medan majoritetselever endast har en kulturell identitet, samt att det anses vara normen. Att diskutera mångkulturella elever är ofta diffust och brukar innefatta stereotypiska fördomar kring specifika elevgrupper. I Europa är det främst invandrare som representerar mångkulturaliteten i samhället och skolorna. Detta skiljer sig från exempelvis USA där etniska minoritetsgrupper som till exempel amerikansk ursprungsbefolkning istället står i fokus i diskussionerna (Zilliacus m fl, 2017).

3.1.2 Lärares kunskaper kring mångkultur

Lemettinen m fl, (2021) påpekar vikten av att ta hänsyn till elevernas erfarenheter och bakgrund i undervisningen av religion och världsbild i skolan. Enligt Wilkinson m fl, (2019) besitter inte lärare tillräckligt med kunskap kring olika kulturer för att kunna ta itu med elevernas olika religiösa värderingar. För att kunna stödja sina elever och deras religiösa och icke-religiösa åsikter behöver lärare vara professionella i sitt lärande och ha goda pedagogiska färdigheter. Lärarna ska kunna utnyttja sina personliga erfarenheter, då en lärares personliga uppfattningar om sekularitet och religion har en stor betydelse för att kunna skapa relationer med eleverna, bland annat för att kunna underlätta ett kritiskt multireligiöst synsätt.

Att som lärare kunna rannsaka sig själv är en avgörande personlig egenskap som behövs för att kunna se hur deras egna åsikter kan motverka eller bidra till olika förtryck, exempelvis religiösa eller rasistiska förtryck. Denna självkritik är viktig i dagens samhälle där olika konflikter har tendens att rasifieras eller kulturaliseras, vilket innebär att konflikterna ofta kopplas till minoriteter och kulturella grupper. Lärare har ett ansvar att utmana de föreställningar som skapar dessa fördomar, exempelvis de som förknippar den muslimska gemenskapen med terrorism och kvinnohat. För att kunna ha en givande diskussion om olika religioner och kulturer, exempelvis vad det innebär för de olika könen att vara en god muslim, behöver läraren ha grundläggande kunskaper om vissa muslimska läror. Ett exempel på detta är synen på kön och slöja, och olika kulturella tolkningar som uppstår ur dessa läror. Att ha dessa diskussioner kan vara känsligt för eleverna och deras personliga övertygelser och åsikter, men det gör också att eleverna i en öppen och säker miljö kan uttrycka sina åsikter. Pedagogiken handlar om att uppmuntra en nyfikenhet hos eleverna, inte att de ska bli påtvingade någon annans personliga åsikter (Keddie m fl, 2019).

3.1.3 Mångkulturella skolors dåliga rykte

I detta avsnitt presenterar vi fakta som kommit fram kring vad mångkulturella klasser och skolors dåliga rykten kan ha för påverkan på generell och religionskunskapsundervisning i skolan. Mångkulturell identitet kan i flera sammanhang förknippas med integration och social anpassning, både positivt och negativt. När det förknippas på ett positivt sätt talas det om att

mångkulturella individer besitter en förmåga att vara flexibla i interkulturella relationer och sammanhang. I negativa kontexter diskuteras det istället om “problemelever” i skolor och elever som inte har blivit integrerade i skolan på ett bra sätt. Dessa förknippningar kan skapa en begränsad syn på mångkulturen och i sin tur ses det av samhället som ett misslyckat integrationsprojekt (Zilliacus m fl, 2017).

När pedagoger, skolledare och elever på den kristna friskolan Mariaskolan fick frågan gällande deras syn på mångfalden på skolan var majoriteten av svaren positiva. Flera av lärarna uttalade sig om att det var givande att ha skola med elever som är en blandning av svensk kultur och med andra kulturer från andra delar av världen. Trots dessa uttalanden så hänvisas inte skolan som en skola med bred etnisk mångfald utåt. Mångfaldens osynliggörande gällande Mariaskolan bör tolkas i relation till det sociala sammanhanget. Den kristna friskolan ligger i ett område med låg status och där majoriteten av de boende är invandrare. Många andra skolor i samma område förknippas mångfald och mångkulturalism med sämre skolor där eleverna får dåliga resultat. Den största anledningen till varför föräldrarna i området valde just Mariaskolan var för att den var en konfessionell skola. Skolans “icke-mångkulturella” identitet gjorde att den stack ut från de andra skolorna i närområdet. Fokuset låg på religion istället för mångkulturalitet, trots att mångkulturaliteten på skolan var liknande med de andra skolorna i området (Lunneblad m fl, 2016).

När föräldrar väljer skola för sina barn är inte akademisk prestation det enda de utgår ifrån. Skolans status, rykte, elevernas etniska och sociala struktur spelar minst lika stor roll. Pedagogerna på den kristna friskolan Mariaskolan påpekade att elever på skolan har varit i konflikter i grannskapet och på bussen på väg till skolan. De menar att när eleverna inte har betett sig bra har det lett till att ge skolan ett dåligt rykte. En lärare i studien säger även att hen tror att skolan har blivit mindre attraktivt för medelklassfamiljer där en av anledningarna är de mångkulturella elevernas beteende i området. Läraren uttryckte sig även med att säga att “skolan måste attrahera “rätt” sorts elever”. I Sveriges utbildningsmarknad har “rätt elever” blivit synonyma med vita medelklasselever (Lunneblad m fl, 2016).

3.1.4 Kulturkrockar och delade åsikter

I detta avsnitt presenterar vi fakta som kommit fram kring vad olika kulturkrockar och delade åsikter kan ha för påverkan på generell och religionskunskapsundervisning i skolan. I en studie gjord på multikulturella skolor i Estland, Finland och Sverige upplever ungefär hälften

av eleverna att de blir mobbade regelbundet eller sporadiskt. Anledningen till mobbningen var ofta kopplat till synliga faktorer såsom kläder eller fysiskt utseende, men också vilka de mobbade väljer att umgås med samt vilka språk de talar. De elever som främst var utsatta var de med en invandrarbakgrund, de som har ett annat hemspråk än det som talas i landet, eller de som är uppvuxna i religiösa familjer (Schihalejev m fl, 2019). Kulturkrockar på mångkulturella skolor har visat sig inte endast ske elever sinsemellan. På Mariaskolan i Sverige där eleverna har en bred etnisk mångfald har eleverna vittnat om situationer mellan dem och deras lärare. Eleverna har påpekat att det ibland utspelade sig situationer i klassrummet mellan dem och lärarna som kunde göra flera av eleverna obekväma. Till exempel hade klassen diskuterat ämnet abort varpå läraren påpekade att det var fel att genomföra en abort. Ett annat exempel var när en lärare sa att islam var en "mörk religion" och att vara homosexuell eller muslim ansåg problematiskt enligt läraren (Lunneblad m fl, 2016). Huruvida religiösa symboler ska hängas upp i klassrummet, och isåfall vilka, är också ett exempel på där skolan och läraren måste ta ställning till elevernas olika kulturer och livsåskådningar. Hur hanterar skolorna när det som lärs ut strider mot elevernas moral? (Niemi m fl, 2019).

Enligt Lunneblad m fl (2016) finns det fördelar med när elever, vårdnadshavare och pedagoger delar religiösa åsikter och värderingar på skolor. Pedagogerna på Mariaskolan berättade om vikten för lärarnas gemensamma normer och värderingars påverkan på skolans identitet. De flesta av lärarna var engagerade i olika kyrkor, exempelvis den ortodoxa kristna, och ett av kraven för att lärarna skulle få börja arbeta på skolan var att de skulle bekänna sin tro för den kristna kyrkan. Skolan drivs även av en stiftelse där nuvarande och tidigare elevers vårdnadshavare sitter. Enligt rektorn hjälper stiftelsen till att få ett starkare förtroende mellan vårdnadshavare och de som arbetar på skolan. Rektorn jämför även den kristna friskolan mot andra skolor som drivs av kommunen och påpekar att det ges mer utrymme för pedagogerna att fatta olika beslut som rör skolan. Skolans gemensamma tro och identitet var en av anledningarna lärarna hade valt att arbeta där. Rektorn påpekar att den gemensamma tron hjälper till med att föra pedagogerna och eleverna samman och bidrar till elevernas vilja att arbeta och utvecklas (Lunneblad m fl, 2016).

Jämförelsevis på den kommunala skolan Starflower Primary, belägen i en förort i Australien, pågår en betydande social konflikt. De diskrimineringar kopplade till ras, kön och religion som fanns på skolan var ett hot mot den sociala gemenskap som personal, elever samt deras

vårdnadshavare tillhör. En av åtgärderna skolan har vidtagit för att bli mer kulturellt och religiöst involverade är att exkludera religion från både skolan och klassrummet, detta visas bland annat genom att de inte sjunger julsånger. Enligt lärarna var detta metoder som skulle främja inkludering, och menades bland annat undvika situationer där elever och föräldrar som har en minoritetstro kunde kränkas. Här sammankopplas sekularitet med att förkasta religion, vilket är en vanlig tolkning av begreppet som dock inte är så bred, och som bygger på att inte vilja uppmuntra någon sorts religiös utövning (Keddie m fl, 2019). Det kan skapa osäkerhetskänslor hos majoritetsbefolkningen genom att visa eller hänga upp olika religiösa symboler som inte tillhör normkulturen i klassrummet. Samtidigt kan samma handling ge minoritetsstudenterna större makt. Detta är exempel på hur stor roll kunskap kring religion och interreligiösa relationer i skolan spelar (Lund m fl, 2018).

3.2 Förtjänster

3.2.1 Förtjänst 1 - Betydelsefull undervisning tack vare varierande erfarenheter

I några artiklar framträder en bild där delande av erfarenheter mellan olika kulturer och religioner ses som något positivt i sig. En av dessa artiklar '*...we don't bring religion into school*': *issues of religious inclusion and social cohesion* (Keddie m fl, 2018) där en argumentation beskrivs mellan två muslimska flickor som diskuterar hur man är en god muslim, och där läraren går emellan och avbryter diskussionen eftersom den är religiöst inriktad. Detta tillfälle hade kunnat ses som ett lärotillfälle, där de kunde undersöka och jämföra elevernas olika tolkningar och upplevelser. Ett annat exempel är att kring jul diskutera vad med julen som är kristet och inte, prata om att många icke-kristna firar jul på samma sätt som många icke-muslimar firar Eid. Detta kan ses som ett inkluderande sätt att tala om julen utan att faktiskt fira den i klassrummet (Keddie m fl, 2019).

Aragona-Young och Sawyer (2018) påpekar att enligt de intervjuade lärarna i deras studie ansåg de att utveckla en kulturell kunskap hos eleverna var ett betydelsefullt mål i skolan. De fortsatte med att säga att lärarna ville öka studenternas kulturella förståelse genom att exponera eleverna för många olika kulturer varierande och bakgrunder eftersom det finns mycket att lära från varandra. Till skillnad från andra skolor där lösningen har varit att inte diskutera olika religiösa åsikter (Keddie m fl, 2019). Lärarna gav olika exempel på hur de kunde arbeta med multikulturalism. Ett exempel var att de kunde anordna en matdag på skolan, då skulle eleverna få ta med mat från deras olika kulturer för att arbeta med elevernas

kulturella kunskap. Lund, Johannessen och Skeie (2018) talar om begreppet interkulturell utbildning. Interkulturell utbildning innefattar en läran om relationer mellan olika kulturer samt människor med varierande kulturer. Forskarna kom fram till att vid interreligiösa aktiviteter där människor med olika världsbilder och religiösa åsikter deltar tillsammans, har det en god verkan på eleverna för att respektera varandras rättigheter och växlande åsikter.

Lemettinen m fl (2021) intervjuade lärare i en finsk skola kring undervisningen av världsbild. Begreppet världsbild är brett och kan innefatta olika betydelser, bland annat individers olika livsåskådningar och religioner. Majoriteten av lärarna som intervjuades påpekade att religionskunskap var ämnet som hade störst betydelse för lärandet av världsbild i skolan. När forskarna frågade de deltagande lärarna i studien vilka världsbildsrelaterade situationer som sker på skolan fick de 248 påståenden. Lärarna associerade världsbildsundervisning med bland annat moraliska normer, konfliktlösning, världsbild, religion och etik. Lärarna tyckte även att ämnet passade in globala händelser såsom naturkatastrofer eller terroristattacker.

4. Diskussion

4.1 Frånvaron av förtjänster

Vi lade tidigt märke till att en majoritet av artiklarna som vi hittat genom vår systematiska litteraturstudie gällande ämnet mångkulturalitet i skolan låg på nackdelar, svårigheter och problem. Artiklarna behandlade metoder som lärare, pedagoger och rektorer tagit till för att lösa problem som de ansågs fanns på grund av mångkultur på skolan. Vi hade svårigheter att hitta studier som beskrev vilka positiva aspekter som lärare och elever fick av att arbeta och utbilda sig i mångkulturella klasser. När vi analyserade artiklarna läste vi ofta mellan raderna när forskarna påpekade de olika utmaningarna som fanns av att arbeta i mångkulturella klassrum. En skola hade tagit fram en metod för att lösa problem de ansågs ha startats av mångkulturalitet. Skolan valde då att generellt undvika olika religiösa åsikter i skolan och de bestämde bland annat att religiösa symboler inte skulle få visas upp i klassrummen (Keddie m fl, 2019). Genom att visa upp elevernas olika kulturer får elever med minoritetskulturer en större makt och samma handling kan ses som en metod för att främja jämställdhet (Lund m fl, 2018). Vi anser att det går att vända på problemen som kopplas till mångkulturalitet och använda dem till goda lärtillfällen som utvecklar både elever och pedagoger på skolorna, då elever med olika åsikter och erfarenheter kan diskutera och lära av och med varandra.

4.2 Stereotypa fördomar

I den svenska läroplanen undviks begreppet mångkultur, detta kan bero på att vi är ett sekulärt samhälle. Begreppet sekulär kan tolkas på olika sätt, vi använder det i denna studie för att förtydliga kristendomens minskande betydelse i det svenska samhället. Med den ökade mångfalden i samhället finns det fler kulturer och religioner som representeras. Så är Sverige verkligen ett sekulärt samhälle? Kristendomens betydelse har generellt minskat i Sverige, färre personer är med i svenska kyrkan och religionen har inget inflytande på kommunala skolor. Vårt land är dock mer mångkulturellt än tidigare, vilket betyder att tron på andra religioner än kristendomen ökat. På grund av att religion inte påverkar våra lagar eller styrdokument är Sverige ett sekulärt land.

Att begreppen mångkultur och mångfald undviks i styrdokumenterna kan tolkas som att det är en självklarhet att flera kulturer och religioner representeras i klassrummen. Dock innefattar diskussioner om mångkulturella elever i skolan många gånger stereotypa fördomar, samtidigt

som elever med minoritetskulturer kan ses som “problemelever” (Zilliacus m fl 2017). Som beskrivits i avsnitt 3.1.2, upplevs ofta skolor som ligger i områden med hög mångfald och multikulturalism som sämre skolor där eleverna bland annat får sämre resultat än genomsnittet. Den negativa diskussionen kring “problemelever” och dessa “dåliga” skolor brukar ofta innefatta fördomar kring mångkulturella elever. Som tidigare nämnt har “rätt elever” på Sveriges utbildningsmarknad blivit synonyma med vita medelklasselever (Lunneblad m fl, 2016). På den kristna friskolan Mariaskolan har de ansträngt sig för att reklamföra verksamheten som en religiös skola och försökt att undvika stämpeln “mångkulturell”, trots att det är fallet. Pedagogerna anser att om skolan inte ses som mångkulturell blir den mer attraktiv för föräldrar och elever i området (Lunneblad m fl, 2016). Det går att tolka detta som att föräldrar önskar att sätta sina barn i klasser med elever som har liknande religiösa värderingar. Om föräldrar väljer att inte placera sina barn i mångkulturella skolor kan det resultera i att klasserna och skolor blir segregerade. Det har visat sig att elever kan lära sig av varandra i utbyte av varierande kulturella bakgrunder och vi anser att det är synd att lärare, föräldrar och elever skulle gå miste av de möjligheter kulturella utbyten medför genom att barn inte placeras i mångkulturella klasser på grund av deras dåliga rykten.

Genom att analysera artiklarna har vi märkt att många har fördomar kring multikulturella skolor och väljer hellre skolor med elever där majoriteten har en normkultur. Vi har också noterat att elever i mångkulturella klasser också ofta ses synonyma till “stökiga” och “bråkiga”, vilket kan vara en utmaning i undervisningen. Under tiden vi arbetade på denna litteraturstudie läste vi om Färsingaskolan i Sjöbo i en artikel på Aftonbladet.se. Det hade beskrivits om de tuffa arbetsförhållandena för lärarna på skolan. Färsingaskolan hade under en längre tid haft stora problem med elevernas disciplin och skolresultat och utöver det hade elever på skolan dödshotat pedagoger, men droppen blev när ett flertal hemmagjorda bomber sprängdes på skolan. Händelsen resulterade i att skolan stängdes ner under en två veckors period. Enligt en arbetsmiljöenkät som gjorts på skolan uppgav 86% av de 35 lärarna på skolan att de under det senaste läsåret utsatts för verbala påhopp av elever, och 46% att de utsatts för fysiska påhopp och/eller trakasserier av elever. Andra svar från enkäten var att 20 av 35 lärare led av nedstämdhet, 24 av sömnproblem och 19 av hörselproblem. Färsingaskolan ligger i Sjöbo kommun som i flera decennier motsatt sig invandring. I Sverige har i snitt 26% av eleverna i skolor en utländsk bakgrund medan Färsingaskolan endast hade 14% elever med utländsk bakgrund (Kadhammar 2023).

Vi finner det intressant att mångkulturella klasser har fått ett rykte om att vara stökiga (Zilliacus m fl 2017). Framför allt när det visar sig att en skola i en kommun som sätter sig emot invandring så pass mycket har stora problem som många vanligtvis skulle kopplas till mångfald. Något vi också tycker är värt att notera är att det har visat sig att de elever i mångkulturella klasser som främst riskerar att bli utsatta för mobbning och/eller kränkningar är eleverna med invandrarbakgrund (Schihalejev m fl, 2019). Föräldrar väljer bort skolor med mångkulturella klasser (Lunneblad m fl, 2016). Varför är så fallet när det inte finns stark fakta som understryker att mångkulturella skolor är synonyma med sämre skolor?

4.3 Pedagogiska implikationer

Lärare behöver utveckla sina egna kunskaper kring varierande kulturer för att på ett pedagogiskt och respektfullt sätt utbilda elever i religionskunskap (Wilkinson m fl, 2019). I delen för religionskunskap i Lgr 22 (Skolverket 2022) står det att eleverna i årskurs 1-3 bland annat ska lära sig om några högtider och symboler inom kristendomen, islam och judendomen, de ska även genom undervisningen utveckla en förståelse för hur människor som utövar olika traditioner lever och uttrycker sin religion. Eleverna ska få lära sig om vad migration kan ha för konsekvenser och orsaker, både inom ett land och mellan länder. Undervisningen ska även på ett mångsidigt sätt belysa vilken samhällsroll religion kan ha, och hur olika förhållanden i samhället påverkar hur religioner och andra livsåskådningar (Skolverket 2022).

Att ha en klass med varierande religiösa åsikter och världsbilder gynnar elevernas förmåga att respektera varandras rättigheter och olika åsikter (Lund m fl, 2018). Multikulturalism ger även tillfälle till fler lärtillfällen, då elevernas olika åsikter och tolkningar kring sin religion eller livsåskådning kan tas upp och jämföras (Keddie m fl, 2019). Lemettinen m fl (2021) menar att religionskunskapen har störst betydelse av skolämnen för att lära ut om begreppet världsbild. Det är ett brett begrepp som bland annat innefattar individens livsåskådningar och religioner. Världsbildsundervisning kan förknippas med begrepp som konfliktlösning, religion och moraliska normer, även globala händelser som exempelvis naturkatastrofer kan diskuteras under begreppet (Lemettinen m fl 2021). Världsbilds undervisning går hand i hand

med både ämnet religionskunskap och ger elever en betydande kunskap för att leva som goda medborgare i ett mångkulturellt samhälle.

4.4 Avslutande reflektioner

Då vi i vår framtida yrkesroll inte kommer kunna vända oss till egna livserfarenheter för att förstå situationer som kan väcka känslor hos elever med minoritetskulturer, kändes detta ämne betydelsefullt för oss att undersöka och granska. Det finns fördomar kring mångkulturella klassrum i både Sverige och resterande delar av världen. Skolorna kopplas till "problemelever" och dåliga resultat. Vi hade det svårt att hitta forskning och fakta som berörde olika förtjänster att arbeta och undervisa religionskunskap i mångkulturella klassrum. Detta chockerade oss då vi gick in med en inställning över att det skulle finnas en mängd tidigare forskning kring just olika fördelar med att arbeta i klassrum med en bred mångfald. Trots generella frånvaron av förtjänster i artiklarna anser vi båda att det är gynnsamt att arbeta i mångkulturella klassrum. Vi tror att det är en stor förtjänst för både eleverna och lärarna att kunna dra nytta av personliga erfarenheter och åsikter i ämnet religion, och anser att det kan underlätta undervisning och inläring när eleverna kan lära sig av varandra. Utifrån analysen menar vi även att flera av utmaningarna som nämndes i många fall kan användas och ses som ett bra lärtillfälle för eleverna att utöka sin medkänsla och förståelse kring människor från andra kulturer.

4.5 Metoddiskussion

När vi letade efter artiklar i början av vårt arbete använde vi oss av få sökord och fick därför oftast tusentals träffar som vi scrollade igenom och tog de som lät bra. Vi insåg ganska snabbt att denna metod inte var hållbar då vi inte kunde argumentera för våra valda artiklar. Vi bestämde oss för att ändra vår insamlingsmetod för att få en mer trovärdig litteraturstudie. För att få ett mer relevant och säkert sökresultat lade vi till fler sökord vid insamlingen av material så att vi istället fick fram till exempel 10 träffar. Med mindre och mer specificerade träffar kunde vi med säkerhet läsa igenom och sälla ut de artiklar som var relevanta för vår studie. Vi använde vi oss endast av systematisk litteratursökning som metod. Om vi hade gjort om vår litteraturstudie hade vi utökat vår metod och till exempel även använt oss av referenslisteanalys för att på ett mer systematiskt sätt hitta andra trovärdiga källor som berör vårt ämne.

5. Referenser

5.1 Artiklar

Aragona-Young, E., Sawyer, B. (2018). Elementary teachers' beliefs about multicultural education practices. *Teachers and Teaching*, 24:1, 465-486.

Hämtad från: <https://doi.org/10.1080/13540602.2018.1435527>

Kadhammar, P. (7 mars 2023) ”Eleven skriker genom dörren: Jag ska fan döda dig!”

Aftonbladet

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/a/76BEjv/farsingaskolan-sjober-lararnas-ord-om-braken>

Keddie, A., Wilkinson, J., Howie, L., Walsh, L. (2018). ‘...we don't bring religion into school’: issues of religious inclusion and social cohesion. *The Australian Educational Researcher*, 46, 1-15. <https://link.springer.com/article/10.1007/s13384-018-0289-4>

Lemettinen, J., Hirvonen, E., Ubani, M. (2021). Is worldview education achieved in schools?, A study of Finnish teachers perceptions of worldview. *Journal of Beliefs & Values*, 42:4, 537-552. Hämtad från: <https://doi.org/10.1080/13617672.2021.1889218>

Lund Johannessen, Ø., Skeie, G. (2018). The relationship between religious education and intercultural education. *Intercultural Education*, 30:3, 260-274.

Hämtad från: <https://doi.org/10.1080/14675986.2018.1540142>

Lunneblad, J., Odenbring, Y., Hellman, A. (2016). A strong commitment: conforming a school identity at one compulsory faith school in a disadvantaged area. *Ethnography and Education*, 12:1, 112-126. Hämtad från: <https://doi.org/10.1080/17457823.2016.1216323>

Niemi, P-M., Kimanen, A., Kallioniemi, A. (2019). Including or excluding religion and worldviews in schools? Finnish teachers' and teacher students' perceptions, *Journal of Beliefs & Values*, 41:1, 114-128.

Hämtad från: <https://doi.org/10.1080/13617672.2019.1617628>

Nylander, L. (2017). Svenskarna tror - men inte på Gud. *Forskning.se*.
<https://www.forskning.se/2017/04/12/svenskarna-tror-men-inte-pa-gud/#>

Schihalejev, O., Kuusisto, A., Vikdahl, L., Kallioniemi, A. (2019). Religion and children's perceptions of bullying in multicultural schools in Estonia, Finland and Sweden. *Journal of Beliefs & Values*, 41:3, 371-384.

Hämtad från: <https://doi.org/10.1080/13617672.2019.1686732>

Zilliacus, H., Paulsrud, B., Holm, G. (2017). Essentializing vs. non-essentializing students' cultural identities: curricular discourses in Finland and Sweden. *Journal of Multicultural Discourses*, 12:2, 166-180. Hämtad från: <https://doi.org/10.1080/17447143.2017.1311335>

5.2 Litteratur

Boo, S., Forslund Frykedal, K. & Thorsten, A. (2017). *Att anpassa undervisning: till individ och grupp i klassrummet*. (Första utgåvan). Natur & Kultur.

Eriksson Barajas, K., Forsberg, C. & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap: vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. (första upplagan). Natur & Kultur.

Hultinger, E. & Wallentin, C. (red.) (1996). *Den mångkulturella skolan*. Studentlitteratur

Lorentz, H. & Bergstedt, B. (red.) (2016). *Interkulturella perspektiv: pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*. (2., [rev.] uppl.) Studentlitteratur.

Roth, H.I. (1998). *Den mångkulturella parken: om värdegemenskap i skola och samhälle*. Stockholm: Statens skolverk.

5.3 Styrdokument

Skolverket (2022) *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022*. (Reviderad 2022) Hämtad 230125 från: <https://www.skolverket.se/getFile?file=9718>

5.4 Elektroniska källor

Interkulturellt lärande. (u.å). I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 2023-02-24, från

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/interkulturellt-l%C3%A4rande>

Sekularisering. (u.å). I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 2023-02-15, från

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/sekularisering>

Världsbild. (u.å). I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 2023-02-17

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/v%C3%A4rldsbild>